

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homo Christianus In Sua Lege Institutus. Sive Discursus Morales

Qvibus Totvm Hominis Christiani Officivm Explicatvr; Quídque is fugere,
quid agere debeat, quàm exactiſimè traditur

Segneri, Paolo

Augustæ Vindellicorum ; Dilingæ, 1695

Discursus III. Tertius Dominij divini titulus jam indicatus explicatur, qui
fundatur in excellentia divinæ Naturæ; & ex eo peccati lethalis enormitas
colligitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45988](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45988)

(o)

DISCURSUS III.

Tertius Dominij divini titulus jam indicatus explicatur, qui fundatur in excellentia divina Natura; & ex eo peccati lethalis enormitas colligitur.

Magna admirationis materiam Politicis dedit benignitatis illius excessus, quæ Carolus V. Titiano Pictori celeberrimo assilens, dum quandam pretiosarum imaginum suarum coloribus efformabat, delapsum penicillum è terra incurvatus sustulit, idque victoriosâ illa manu, quæ totum Christianum orbem frenabat, artificio suo portexit. Ego verò in hoc facto non solum tanti Monarchæ, licet admirabilissimam, stupor benignitatem; sed insuper impetium illud admittor, quod quævis singularis excellentia habet in hominum corda, ita ut etiam Populorum & Urbium domitores sibi subiciat, omniumque Orientis & Occidentis Regnorum simul unitorum Principes obsequentes habeat. Verè equidem hæc est illa b. sis, cui omne naturale

*dr. 1. Dominium stabiliter innititur, natura
m. 1. g. nimum Excellentia. Quare res
parvas videmus servire majoribus, ir-
rationales rationalibus, inferiores su-
perioribus. Sic elementa serviunt
plantis, plantæ animalibus, animalia
hominibus, & intra ipsam humanam spe-
ciem mulier, quasi minus perfectæ, ob-
beunt viro, quasi individuo magis per-*

fecto & completo. Quod si ita est, quæ Deus afficietur injuriâ à peccatoribus, qui illi se subicere recusant, cum Deus infinitus omnibus creaturis sit Superior? Regius Propheta David præ Zelo quiescere non poterat, ideoque attonitus intra se dicebat: *Nōne psal. Deo subiecta erit anima mea? nam & ipse 61. 10. Deus meus.* Quasi vellet dicere: quomodo est possibile, ut Deus, qui distantia immensâ meæ superat perfectiones naturæ, non debeat esse Dominus meus, cum ego sim Dominus animalium, quæ tamen in natura unico à me superantur gradu? hæc igitur invincibilis ratio, supra citatis verbis expressâ, necessariò me cogit, hodie de magnitudine Dei verba facere, ut argumentando de infinita Divini Dominij supra nos excellentiâ, hac viâ, quæ est maxima, injuriam agnoscamus, quæ peccando illi inferatur.

II. Verùm cui mari me committo, Charissimi cum de Deo discurrete vobis promitto? Epicetus magni nominis Philosophus, interrogatus à discipulis, quid esset Deus? tam appositum illis dedit responsum, quale vix unquam ab antiquorum Sapientum ore prodijt. Respondit illis: si vobis possem dicere, quid sit Deus, aut Deus

D 2 non

GNERI
Christianus

non esset Deus, aut ego essem Deus. E-
quidem solus Deus potest dicere, quid
ipse sit, sed non nisi sibi dicere potest;
licet enim totam suam comprehendat
magnitudinem, tamen idem non po-
test omnem nobis explicare, non pro-
pter potentia suae defectum, sed pro-
pter maiestatis superabundantiam.
Quamobrem quid de hac increata luce
vobis potero dicere, cum omnes huius
mundi sapientes de ea infinitis modis
intelligant, quam minima formica de
sole nostro cognoscat? Encomia nos-
tra, inquit S. Ambrosius, quamvis il-
lius depraedificent magnitudinem, non
sunt aliud quam injuria, quas ei inferi-
mus; & cum illum omnibus rebus
majorem extollimus, quod magis pra-
ferendo honoramus, tanto magis com-
parando injuriam illi facimus. *Domini-*

ib. 5. de

fid. c. 9. *ne site majorem omnibus dixerit, injurio-*
se te tuis operibus comparavi. Nihilom-
minus necessario mihi aliquid dicen-
dum est, ut etiam vos aliquid de Deo
cognoscatis; quandoquidem ex ejus
ignoracione omne in Mundo malum
exoritur, quemadmodum dixit Chri-
stus Apostolis, calamitatum ab ipsis fe-
rendarum causam reddens, quamvis

Jo. 16.

2.

Legati ipsius futuri essent: Hac fa-
cient vobis, quia non noverunt patrem, ne-
que me: quamvis flammae extremitas
non possit attingere Sphaeram suam,
non tamen idem omnem omittit cona-
tum, ut ad illam se moveat. Ita &
nos, si de Deo loqui non possumus, uti
deberemus, saltem loqui debemus
quantum possumus. Tanto magis,
quia Sanctus Propheta David modum
docet, quo etiam Idiota aliquid de

magnitudine Dei intelligere possunt.
Quoniam non cognovi literaturam, in-
quit, introibo in potentia Domini.
Quasi diceret: quia Scripturas divinas
profunde non intelligo, nec ablon-
dita, altaque Theologia mysteria mihi
nota sunt; Deum tamen Creatorem
meum, sicut alij faciunt, cognoscere
desidero, quid mihi agendum? hoc mi-
mirum; considerationi ipsius omni-
potentia me totum impendam, singu-
lariinque magna ejus opera perpen-
dam, adeoque aliquo modo arduum
ex labore suo cognoscere poterit.
Quare & nos hunc modum loqui-
mur, & cum sancto Rege sint
omnipotentiam, primo in ordine
ad creaturas actuales ab ipsa pro-
ductas, & deinde in ordine ad im-
visibiles admirabimur.

I.

III. Quamobrem, Charissimi, in-
primis totam terrae vastitatem, totam-
que caelorum immensitatem vobis re-
praesentate: caelos tot stellis plenos
terram tot plantis, marmoribus, me-
tallis, tot feris, tamque diversis refec-
tam creaturis contemplamini, deinde
totam hanc machinam ex nihilo fe-
ctam esse considerate. *Ex nihilum facta*
illa Deus. An non solum istud vos re-
plet admiratione? Moyses ex arida pe-
tra in deserto aquae rivulum elicuit,
cum mox aliquot centena hominum
millia ad hanc petram turmatim ac-
currunt, non tam, ut desideratis aqua
sitim extinguant, quam ut tanti pro-
digii intuitu satient curiositatem. Ve-
rum quale foret prodigium non funcu-
culum ex silice, sed totum universum

ex nihilo educere? Si vobis dicerem, solem, antequam esset sol, fuisse arenæ granulum, illudque à Deo ad tantam evectam magnitudinem, adeoque illuminatum esse, quemadmodum ingentem hanc planetam conspiciamus, quis vestrum ad talia nova attonitus non hæretet? An ergo parùm vobis videbitur, cum dico, Deum non tantùm solem, sed reliqua omnia ex nihilo fecisse? Inter esse, & non esse, tam magna est distantia, ut sit infinita, ideoque scire oportet, majorem potentiam ad arenæ granum è nihilo producendum requiri, quàm è grano arenæ ad omnes cælos faciendos, inter granum arenæ quippe & inter cælos est aliqua proportio, cum sint sub eodem creaturæ genere, habeantque qualitatem aliquam inter se communem: sed inter illud, quod est, & illud quod non est, nulla omnino est proportio, adeoque semper inter illa est immensum, & infinitum Chaos, quod non ab alio, quàm ab immenso & infinito impleri potest. Quàm magnus est igitur Deus noster, cui pro fodina inexhausta ipsam nihilum servit? *Ex nihilo fecit illa Deus.* Omnes mundi Monarchas provoco, ut solum pulvisculum ex nihilo producant: certus sum eos omnibus viribus suis impensis nihil effecturos. *Ex nihilo nihil fit.* Commune est inter illos axioma. Deus autem noster ex nihilo totum Universum, aded vastum extraxit, quis hoc capere potest? Elevate oculos, & de nocte cælum stellarum intueamini. Hoc Cælum, ut sciat, tam amplum est, ut in circuitu suo mille septendecim millia-

rum millones comprehendat; & nihilominus communis est sententia, Cælum Empyreum, quod est Beatorum sedes, tantò majus esse cælo stellato, quàm istud corporibus inferioribus majus est: quare ad describendam, tam felicitatis hujus Regni vastitatem, scriptura non utitur mensurâ, sed exclamatione. *O Israël, quàm magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! magna est, & non habet finem.* Tam magna est illa pulcherrima patria, ut terminis carere videatur. Attamen etiam ipsa ex nihilo facta est, & sicut ex nihilo facta est, ita pariter à tot seculis supra nihilum fundata pender, sicut etiam orbes minores, qui infra illam rotantur. An non similiter hoc summæ potentie opus est? Omnes totius mundi architecti non possent arte suâ efficere, ut passerum nidus ex se in aëre pendulus maneret. At Creator noster immensam omnium orbium cælestium machinam novit supra nihilum appendere. Ut taceam de terra, quæ licet respectu spheræ supremæ, non habeat, ut ita dicam, quantitatem sensibilem, sed est quasi centrum respectu immensæ circumferentiæ, nihilominus in circuitu suo viginti sex miliarium millia comprehendit. Et hanc etiam, ut Job loquitur, Deus supra nihilum suspendit. *Appendit terram super nihilum.* Quàm magnam igitur oportet esse essentia divina perfectionem, l. 2. c. 7. cum tam magna sit ejus potentia? *Job. 26. 7. Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini.*

LV. Verùm quod amplius est, Deus

D 3 no-

GNERI
Cristianus

noster tam magnus est Dominus, ut non solum ex nihilo omnia creare possit, sed etiam omnia in nihilum reducere; cum creaturæ omnes simul sumptæ, ne quidem unum atomum annihilare queant. Milonem Crotoniatem tantarum ajunt fuisse virium, ut equum tibijs suis stringens exspirare cogerit. Sed quid diceretis, si tantæ præditus fuisset fortitudine, ut ducum lapidem manu apprehensum, solum stringendo, totum in minutum reduxisset pulverem, eumque quasi forinam sparsisset per ærem? Nihilominus hoc in ærem spargere, non esset annihilare. Sed considerate quæso, quàm potens sit brachium Dei, quòd stringendo non solum in pulverem, sed in nihilum, non dico unum lapidem, non dico aliquem montem, non dico totam terram, sed omnes simul res creatas reducere potest. *Potest universum mundum uno nutu delere.* Nemo ignorat, plus ad extruendum, quàm ad destruendum requiri. Atque sic etiam ex hoc ostenditur, quàm debilis sit Principum hujus mundi potentia; plus enim illam terras desolando, & destruendo, quàm ædificando demonstrant. Quotidie siquidem videre licet, quàm debiles sint Regum vires, cum plus destruant, quàm ædificent. Quid requiritur ad gerendum bellum? Requiritur, respondit magnus quidam Belli dux hominum torrens, pecuniæ & bellici comæatûs torrens. Hæc hominibus necessaria sunt, sed non Deo. Ille æqualiter est omnipotens, sive ædificet, sive de-

struat, omnia unico nutu annihilare potest. *Potest universum mundum uno nutu delere.*

V. Et hæc est una ex notabilissimis ipsius in operando circumstantiis, operari scilicet absque instrumentis. *Ecce DEUS excelsus in fortitudine sua.* Non, in alienâ sed, sua. Vides te quæso quor, & quantis opas sit instrumentis pro domo ædificandâ, pro mole aliquâ in sublime evehendâ, pro turriculâ multilaterâ ad habendam lucem fornici imponendâ? Attemen non pudet, homines Principibus potentissimorum titulo adulari, cum tantis opus sit operis, ut paucorum palmorum lapidem aliquot cubitis supra terram extollant. Sed ut nihil dicamus de vetustis seculis. An non ille ætatis nostræ architectus, qui regulatim omnes machinas, modor & instrumenta typis expressit, quibus sub Sixto Quinto Romæ in foro Sæculi Petri ad erigendum pulcherrimum illum Obeliscum usus est, dum antea panegyricum componere voluit, humanæ potius debilitati Sarym rexuixit? Quadräginta machinas etætorias adhibuit, septuaginta quinquæ equos, quatuor lignorum stipes, integram quasi trabiam sylvam, integram operarum gentem, quæ omnia ad clangorem tubæ ad dictæ molis elevationem viribus suis conspirarunt. Et cur hi tanti sumptus: ut solum Pyramidem illam loco moverent, & in sublime erigerent, donec supra basin suam quiesceret. Cui Deus noster sine medijs, absque operis unico verbo res infinite majores efficit.

S. Thom.
3. p. 9.
23. art.
2. in c.

2. Mach.
8.

Borin in
relat.

efficiat. Faciamus aliquid, congregemus omnes simul exercitus, quotquot hac usque in terris militarunt, dicamusque illis, ut tentent unicum pluviam in pavimento jacentem unico verbulo suo parumper movere. Etsi omnes homines possibiles simul congregarentur, in eternum illam verbo non moverent. Quid verò Deus unico verbo movere non potest? Ante vobis dixi, quanta sit rotas cæli stellati machina, & tamen à sex mille annis usque huc continuo rotatur hæc machina tanta cum rapiditate, ut quadam stellarum in magna illa rota comprehensarum quavis hora quadraginta duos miliarium milliones conficiat, quod est itineris spatium adeo notabile, ut si ingens lapis æqualiter decidendo illud metiri deberet, vix intra viginti duos annos, & medium completeret. Et tamen ab illa stellâ intra unam horam condecidit. Quis autem ad motum adeo celerem vires suppeditat? Nimirum Spiritus Dei nostri, qui tantum dicit, *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Et spiritu oris omnis virtus eorum. Quomodo ergo audent homines contra Deo gloriarî, aut quare ex omnipotentia illius non argumentantur, quid sit Deus?

VI. Tartarorum Reges in coronatione suâ hac, nescio, magis an superbis an stultis utebantur ceremoniâ. Eusebium è latere discingebant, eumque proiebant, addentes: imposturum hæc meus mihi pro ense serviet. Sed verissimum est, potentiam humanam, nunquam melius demon-

strare debilitatem suam, quam dum ad se extollendam in pedes se erigit. *Superbia ejus plusquam fortitudo ejus. If. 16. 6.* Et quid potest homo efficere spiritu suo? *Spiritu oris sui?* Sapienter locutus est jocularior ille semistultus, quando Philippo Secundo minitanti ni rem imperatam exequeretur, respondit: quid faceret Majestas vestra, si omnes subditi sui uno animo, & ore dicerent, se nolle imperata exequi? Simplicibus siquidem hisce verbis magnam ille ostendit veritatem: Magnates scilicet hujus Mundi reipsa nihil præstare posse, qui nihil ex se ipsis possunt. *In fortitudine sua,* sed solum opem ferentibus alijs. Quamvis etiam magnæ virtutis esset alijs perneciam inferre, quid quæso singulare prædicatur de Alexandro Magno, de Cyro, de Cæsare, quando dicitur, integros ab illis deletos esse exercitus, aut plusquam decies centies mille homines interneccioni datos, quemadmodum quidam illorum olim gloriabatur? non ipsi, sed milites illorum tantam edidit stragem: Siquidem illi, qui Duces tantum erant & inermes ex se ipsis, minorem alijs potuissent incutere tremorem, quam unica sola aspis. Solus Deus tantum per se facit, quantum faceret cum alijs. *Quis adjuvit spiritum Domini? Is. 40. 13.* Et licet etiam sapius alijs utatur, nolite putare, quod ideo faciat, quasi operâ illorum indigeat, sicut fabro ferris, ascijs, alijsque ferramentis opus est: *S. Thom. 1. 2. p. 9. 22.* ideo utitur creaturarum operâ, ut *1. p. 9. 22.* etiam illis virtutem suam communi-
9. 705.
cet.

VII. Sed art. 6.

GNERI
Christianus

VII. Sed fortasse ad res adeo magnas, à se solo factas plura Deus impendit secula; minimè: omnia unico facta fuerunt momento. Inter homines quò majorem machina aliqua habet movendi virtutem, tantò minùs illi inest velocitatis, adeoque virtutem tarditate compensat. At: stelle

Bar. 3. *vacata sunt, & dixerunt: adsumus,*
35.

respondet ad hoc Propheta Baruch. Ne quidem unicum dilationis instans inter creatoris mandatum, & creaturarum obedientiam elapsum est.

Dixit & facta sunt. Fingite vobiscum, à Deo vos priùs creatos esse, antequam alia produxerit; ideoque cum adhuc in densissimis sepulti eratis tenebris, ex improvìso hanc per aërem insonuisse vocem: fiat Lux:

Si in cælo Solem adeo pulchrum, qualis est hic noster, cujus luce fruimur, subito exsurgere vidissetis, quid quæso hoc attoniti spectaculo dixissetis? Ecce corpus adeo vastum, quocenties sexagies sexies terrenus hic noster impletur Mundus, unico instanti productum & perfectum! quod si hoc corpus ab aliquo aurifabro ordinario tantùm superficiei tenus circumcirca deaurandum esset, quantum hic foret labor? quot exhaurerentur aurifodinae? quantum insumeretur temporis? Attamen illud in momento è nihilo extraxit Creator, nec tantùm deauravit, sed ex auro fecit, imò ex auro omni alio pretiosiore efformavit, quod est ipsius Lux fulgidissima. An non igitur causam habet Sapiens invitandi nos, ut ex hoc opere magnitudinem factoris sui in-

telligamus? *Magnus Dominus, cui fecit illum.* Sed quid dixissetis, si illa una cum sole vocata in momento comparuissent, cumque stellis planetæ, nec non cum planetis terra notissima vestita herbis, floribus, fructibus, diversisque arboribus, tot & tantis coronata montibus, tot & tantam domesticis quàm sylvestribus repleta animalibus, tot distincta hominibus, tot irrigua fontibus, tanque profundo & interminato circumdata oceano se oculis vestris obtulisset? & tamen ita se illorum habet productio. Omnia hæc pro exultantiâ suâ non plùs requirebant temporis, quàm tantillum, quo, casu quo vocata fuissent, responderent: *Eum nos. Vocata sunt & dixerunt: Adsumus.*

VIII. Nec mihi imaginor, aliquem suspicari, tot & tantis operibus procedendis Divinam potentiam detemptam fuisse. Quid enim de illa dicit Propheta? *Extendit velut nihilum caelos,* inquit. *Quia caelos, & quidquid in illis continetur, creare, est Deo quasi nihil facere: id est; minùs defatigatur, quàm qui nihil agit, sed quiescit. Quam molestiam sentire potest magnus ille Dominus, qui in operibus suis non manu, sed lingua utitur? Nulla Deo inest difficultas,* inquit Sanctus Hilarius, *cui subditur totum posse, quod loquitur.* Et quod amplius est, verbum ipsius non est verbum volans, quemadmodum nostræ sunt, sed est permanens, ideoque post sexcenta secula jam elapsa adhuc durat. *Verbum Domini mansit*

in aeternum. Hinc est, quod Deus linguam suam pennae comparat. *Lingua mea calamus scribae,* quia, inquit Sanctus Augustinus, quando Creator loquitur, non loquitur vento, sicut homines, sed stabiliter etiam nihilo sua verba imprimat; ita ut primum illud fiat post sexies mille annos jam elapsos adhuc audiat a caelis, qui in motu suo constanter perseverant. Eodem modo audiantur ab elementis, quae compositioni mixtorum pergunt deservire; audiuntur a mari, quod inter fines suos se continet; audiuntur a terra, quae immobilis sine fulcro perseverat: Audiuntur a tam diversis herbarum, plantarum, piscium & avium speciebus; audiuntur denique ab omnibus totius universi creaturis. *In aeternum Domine, verbum tuum permanet in caelo, fundasti terram, & permanet: oratione tua perseverat dies.* Quam magnus igitur Dominus est Deus noster, qui unico verbo ex nihilo totum, & tam ingentem Mundum & producit; & tam diu sustentat, ne in antiquum suum nihilum reducat? *portat omnia verbo virtutis sua.* De ipso aliter potest, quod halitu utatur pro gladio: sed sine enormi mendacio dici non potest, Reges terrae eodem tantum efficere posse, quantum gladio; non enim, quotquot regnarunt, omnes simul juncti, & adhuc usque ad Mundi finem regnabunt, ne quidem uno verbo filum paleae in aere suspensum servare possent. *Quoniam, ergo, quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini.*

IX. Quod si ex fervorum & militum R. P. Segneri S. I. Christi. Instr. Tom. II.

tum numero Dominij Divini magnitudinem inferre velitis, considerate, quanta sit ipsius aula, quantique exercitus. Inprimis ipsius ad obsequium & stipendia omnes insensibiles parent creaturae, & si jubet, promptissima sunt ad illum defendendum, eique obediendum. *Uno Deo, imperatorem minorem putamus,* dicebat Tertullianus; nihilominus omnes mundi hujus Imperatores, licet adorentur a populis, timeanturque a potentibus, ne quidem uni roris guttae praecipere possunt, ut caelares suas reverentur, nec malediciat. *Quum obrem Canutus Angliae Rex inter omnes alios fuit sapientissimus, qui dum in littore maris ambulans a quodam milite potentissimi titulo salutaretur, ut adulationem corrigeret, imperavit undis illis, ut quamprimum quiescerent. Illae autem non solum non steterunt, sed altera alteram trudens more solito cursum suum continuarunt, & quia easdem nimis propè accesserat, a fluctibus insigniter maledactus est. Tunc Rex ad militem conversus, vide, inquit, quam inepete me potentem appelles? non est alia quam Dei Altissimi potentia. Ita est; ideoque jure merito vocatur Deus: *Solus potens;* ipsi enim soli, sicut praecipit, omnes parent creaturae, ipsique soli serviunt. *Ipsa est omnipotens super omnia opera sua.* Adeoque quando ille jubet, mare se dividit, se elevat & sistit, quemadmodum fecit cum populo Israelitico; ignis refrigerat, sicut experti sunt Adolescentes in fornace babilonica; Sol aut recedit,*

Polyd. h. 7.

Ecl. 46. 29.

GNERI
Christianus

cedit, sicut per Ezechi in retro edere iussit; aut non movetur, sicut per Josue illum stetit; terra non est amplius solida ad sustinendos inimicos illius, quemadmodum expertus est Core cum socijs; aer quoque solidatur ad amicos illius sustinendos, quemadmodum innocentes ejusdem scelerati Core filios absque fulcro in

Num. 26. alto pendulos servavit. *Factum est*
ii. grande miraculum, ut pereunte Core, filij illius non perirent.

X. Neque vobis persuadeatis, licet tot creatura in se, & erga nos sint insensibiles, ideo quoque erga Deum insensibiles esse; non est ita inquit Sanctus Hieronymus. *Qua apud nos sunt insensibilia, Majestate conditoris illi sensibilia sunt.* Hoc modo scimus, Christum non solum imperatō ventro, ut cesset molestiam facessere discipulis; sed etiam illi minatum esse.

Marc. 4. Et comminatus est ventro: ut magnum Dei Dominium intelligeremus.

quod tenet in creaturas, quibus licet poenae incapacibus, minas intendant, & ab illis, quae sensu carent, sentiri potest, easque exteret, quae animā destituta sunt. Si igitur sciretis, quo zelo omnes res create pro honore Dei ferantur, profecto timeretis peccare; timeretis, ne domus illa corruens vos opprimeret; ne canis vester frustratim vos dilaniaret, & ne omnes campi & sylvarum bestiae unanimiter vos invaderent: omnes enim creatura, ut dicit Sanctus Thomas, in fundo essentiae suae sortem quandam inclinationem ad Creatoris sui injurias vindicandas impressam

gerunt. *Naturaliter est insitum cuiuslibet naturae appetitus vindicandi ipsam Creatoris.* Unde si solus Deus illas non retineret, omnes furis acriter in peccatorem rebellem insurgerent, eumque occiderent. Quod si talis appetitus creaturis etiam insensibilibus impressus est, facile credere licet, tantō magis sensibilibus innatum esse. Nullus Imperator unquam fuit Dominus alicujus culicis, ita ut illi imperare posset, ne marmure suo locorum sibi abrupteretur. Et haec fuit causa, quare Deus, cum Pharaonem proterviam castigare vellet, non illam Leonibus & Tigridibus, sed Locustis & exilibus muscis puniverit, ut superbus Rex, cum ne quidem tam vilium muscarum unicus illi obediret, potentiae suae infirmitatem cognosceret; e contra verō cum videret ingentem vilium istorum animalculorum volatiliū turmam Dei nutu contra se unius horae spatio congregari, addisceret, quā magnus sit ille Monarcha, qui ea deinde, quando ei libitum esset, aut turmatim vocare, aut penitus dissipare posset.

XI. Verum hoc parum est. Absque comparatione multo majores sunt potentissimi exercitus, quibus imperat Deus noster. Elevate oculos, eosque supra in caelo emptyro castra metantes aspiciete. Ingens illa militum copia à Xerxe Rege Persarum coacta Mundum in admirationem rapuit, quae tanta fuit, ut ubi ad ripam fluminis incurvi biberent, illud efficcarent, terramque in qua castrametati quiescebant, omnino devorarent.

starent. Sed audite: unus Angelus solus tam formidabili exercitui oppositus, totum citius, quam intra unius horæ spatium destrueret, ut nequidem unicus maneret superstes, qui hujus interfectionis nuntium referret. Horum verò Angelorum tam immensum Deus habet numerum, ut hominibus impossibile sit illorum calculum ponere. *Nunquid* *off. numerus militum ejus?* inquit Job. nihilominus aliquid vobis indicabo, ut intelligatis, quam verè desipiatis, cum Deus peccato offenditis. Præsupponite igitur ab illo tempore, quo Mandus creatus fuit, omnes homines, qui fuerunt & adhuc sunt, summam triginta millium millionum attigisse, quæ tamen verosimiliter infra veram est. Hoc posito aliqui viri Sancti existimant ab Angelis nonages novies omnes homines numero superari. Hujus sententiæ videntur esse Sanctus Ambrosius, Sanctus Cyrillus, Sanctus Eucherius, Sanctus Gregorius, Sanctus Hilarius, et quæ fundata in parabolâ à Christo de bono Pastore relatâ; qui relictis nonaginta novem mortigetis, hoc est Angelis in celo, unam aberrantem & profugam ovem quaesivit. Secundum hanc sententiam, si homines, qui huc usque vixerunt, numerum triginta mille millionum conficiant, Angeli ad minimum tres millionum miliones efficiant. Considerate ergo, quam magnus sit ille Dominus, qui sub signis suis tres numerat exercitus, quorum unusquisque millionem millionum continet militum.

Nihilominus hic numerus multò minor est illo, de quo scribit Sanctus Dionysius, qui tanquam Sancti Pauli Discipulus aliquid certius scire potuit, postquam Apostolus ipse rap-
De caelest. Hierarch. c. 9.
tus in Cælum arcana plurima cognovit. Quare vel Magistri sui auctoritate, aut scientia sua eminentiore innixus asseruit, plures esse Angelos, quam sint omnes herbæ, quam omnes flores, quam omnia folia, quam omnes cæli stellæ, quam cunctæ maris arenæ, verbo, plures quam omnes res aliæ creatæ. Ita in quodam sermone explicat Sanctus Bernardinus, & rationi consentaneum visum est Sancto Thomæ, qui asserit à substantiis immaterialibus, hoc est Angelis, incomparabiliter omnes substantias materiales multitudine superari. Quod etiam à loco, in quo creati sunt, deduci potest, hoc est à cælo empyreo, quòd secundum certam quandam computationem, summarie factam, triginta mille ducentis duobus millionibus millionum totâ terrâ longè majus est. Sed quis crederet, tam immensam habitationem pro paucis factam esse incolis? Equum est credere, quòd quantum orbis superius magnitudine sua superat orbem terrenum, tantum hujus terræ habitatorum numerum celestes incolæ excedant. Quare, supposito, fuisse huc usque hominum triginta miliones, sequeretur Angelicorum exercituum triginta mille miliones esse, quorum singuli triginta mille miliones militum contineant. Atque hæc tam ingens multitudo
E 2 tota

GNERI
Christianus

Tom. 4.
serm. 49.
S. Th. 1.
p. 9.
10.
art. 5.

tota pender à nutu Dei nostri, hæc unico verbo ex nihili abyſſo extracta fuit, & huc usque tota etiam verbo conservatur, ne in nihilum reducat. An non igitur magnus vobis videatur Dominus DEUS noster, si à potentia ipsius, ut æquum est, ejus magnitudinem colligere debeamus?

II.

XII. Nihilominus quidquid hucusque dixi, scitote nihil esse in comparatione illius, quod adhuc mihi dicendum remanet. Amplius intremus potentias Domini. Introibo in potentias Domini. Consideremus omnipotentiam divinam non tantum unam potentiam, sed infinitas pro omnibus rebus possibilibus creandis continere potentias. Quod est secundum hujus sermonis punctam. Adeoque activitatis illius Sphæra ad omnium locorum immensitatem, ad omnium temporum aternitatem, & ad infinitas rerum omnium, quas producere vult, essentias se extendit.

Sap. 12. Subest enim illi cum voluerit posse. Posset itaque à DEO creati alius Mundus tanto major, ut quævis arenula in illo vastior esset, quàm hic Mundus noster creatus, tantoque melior, ut infima illius creatura perfectior esset, quàm nunc est perfectissimus Seraphinorum. Et postquam hunc talem Mundum condidisset, posset adhuc alium tertium creare, à quo secundus, sicut secundus à primo superaretur. Neque propterea exhausta & debilitata foret Dei potentia; sed per centum annorum miliones omni

momento mundum altero meliorem creare posset, qui virtute sua omnes reliquos infinita præstantia contineret. Insuper omnes hos mundos innumerabiles unico voluntatis actu, sicut creavit, ita quoque in nihilum reducere posset, & deinde unico eoque voluntatis actu posset eos reproducere; nihilominus tanta hæc operum omnipotentis brachij fortitudinis essent quasi jocus, & in veritate dici posset, cum; postquam tantas & infinitas eduxisset moles, ne quidem loco motum fuisset. *Quis non timet o Rex gentium! Si propter omnes creaturas jam productas timendus non esses, an non omnia possibilia, à quibus infinities superantur creaturæ, nobis incurrere deberent? Et tamen hæc sunt verissima. Multa deus secreta sunt, majora hæc: pauca enim vidimus operum ejus.*

XIII. Quare adhuc profundius exhaustam illam divinæ omnipotentia fodinam admirandis duabus propositionibus intrabo; ad eas ut mentem advertatis rogo. Prima est, DEUM nullà ex omnibus his possibilibus, multò minùs aliquà ex jam productis indigere. Secunda est, illa etiam productis non fore majorem. Quare hunc vobiscum casum singulote. Ex unà parte Sanctum Michaellem omnium Angelorum primum ponite, ex alterà parte lambricum omnium vermium vilissimum locute. Deinde cogitate primà diei horà à DEO creati Angelum tantò perfectiorem Sancto Michaelle, quantum Sanctus Michael perfectior est lambrico.

heico. Postea secundâ ejusdem diei horâ aliam creaturam producat Deus secundâ tantò perfectiorem, quantò secundâ perfectior erat Sancto Michiele. Horâ tertiâ eadem cum proportionem creet aliam, aliam quoque horâ quartâ, aliam horâ quintâ, & sic consequenter per unius annorum millionis spatium. In hoc casu certissimum est, cum in uno annorum milione numerentur octies mille septingenti sexaginta sex horarum miliones, Deum octies mille septingentos sexaginta sex pulcherrimarum creaturarum miliones creasse, quorum unaqueque infinitâ præ eminentiâ omnium aliorum pulchritudinem contineret. Quis igitur concipere poterit, quàm perfecta & admirabilis illa ultima creatura futura sit? nihilominus nullâ earum indiget Deus nihilque eam creando acquireret, nec destruendo illam quidquam perderet. Homines cum sint pauperes, licet eò plures quas possident facultates, videantur divites, etiam si parum quid perdant, nihilominus alicujus rei notabilis jacturam faciunt. Unde communis est Doctorum sententia, Regi nummum aureum auferre, futurum esse notabile; tam parum enim magno Domino contra voluntatem suam auferre, est satis multum tollere. Ex altera parte licet aliquis tam excellivum tot mirandarum creaturarum, ut supra diximus, auferret numerum, Deo nihil decederet. Ex hæc causa est, cur, cum possit omnes unico voluntatis actu creare, eas non creet, quia illis non indiget.

Tu Domine universorum, qui nullius indiges. Eodem modo, quia jam creatis non indiget, tot ex illis perire permittit. An ignoratis, quid faciant Principes, quando mutantibus anni temporibus pedisequorum mutant amictus, aut cubiculorum suorum aula? omnia in vestiariis diligenter deponi jubent, ut suo tempore denuo uti possint, & quamvis aliquando videri velint, se illis non indigere, propriè tamen ostentatio est à veritate aliena. Romæ opulentissimus quidam Dominus, cum plures magni nominis viros domum suam ad convivium invitasset, omnes lances argenteas per fenestras in Tyberim ipsius Palatium alluentem projici jussit. Sed quic hoc? erat jam in fundo extensum rete tam largum, quàm res poscebat; quo finitis epulis omnis illa argentea suppellex Domino suo comprehensa restituebatur. Non ita facit Deus. Ille universam terram viridi vestit togâ, omnesque plantas & arbores frondibus operit vere inchoante; Hyeme verò jam appropinquante, omnem illum apparatus abjicit, totumque marcescere permittit, ut novis temporibus alium planè novum fieri jubeat. De Vasibus denique, non dicam argenteis, sed aureis, tam parum sollicitus est, ut ne quidem unum solum ex tot & tantis non in aquas, sed simulatâ jacturâ, in ignem projectis, repiscari dignatus fuerit. Quid intendo dicere? An ignoratis, cujus pretij & laboris sit unius Angeli productio? Et tamen tertiam illorum partem Deus præcipit ad infer-

GNERI
Cristianus

fernum, nec ad hoc tempus commo-
 rus est, nec unquam commovebitur,
 ut vel unum ex illo mari flammeo ex-
 trahat. Sed quare hoc? Ut omnes
 intelligamus, illum nullius indigere,
 & omnes quotquot sumus, esse inuti-
 les ipsius servos. *Nullum indiget, servi
 inutiles sumus.*

Luc. 17.
 10.

XIV. Altera maximi momenti ver-
 itas est, ipsum cum omnibus rebus
 creabilibus nihilo majorem fieri, adeo,
 ut posito Deo solo ab una parte, & ex
 altera omnibus creaturis possibilibus,
 DEUS cum omnibus creaturis nihil
 esset amplius, quàm quod per se est
 solus. Ratio est, quia quemadmodum
 observabat Sanctus Thomas, *id quod
 est per essentiam tale, non potest fieri ma-
 jus, addendo illi aliquid per participa-
 tionem tale.* Ponite ex unâ parte for-
 nacem ingentem, ex altera parte ran-
 cillum aquæ, quæ calore hujus ar-
 dentis flammæ intepescat: parvus hic
 calor aquæ communicatus, non red-
 dit intensiorem ignis istius calorem,
 quàm jam in se per essentiam suam
 habeat. Eodem modo cum creatura
 nullam possideant pulchritudinis, bo-
 nitatis, sapientia, aut quamlibet aliam

*S. Thom. perfectionem, quæ illis à Deo non sit
 r.p. q. 4.
 art. 1.*

communicata, DEUS per has perfe-
 ctiones non potest fieri major, quas
 ille ipse communicavit. Omnes in
 se continet eminenter. Et hæc etiam
 est causa, quare in cælo anima viden-
 do Deum solum non sit minùs essen-
 tialiter futura beata, quàm esset, si
 cum Deo mille alios Mundos videret

*L. 5. Con- & possideret. Qui te & illa novit,
 sess. c. 4.* inquit Sanctus Augustinus, *non pro-*

*pter illa beator, sed propter se solum bea-
 tus est.* Ex se solus ille est ornatus
 & ut talis plenitudinem possidet in-
 finitam, cui nihil addi nec adimi po-
 test. *Ipse est omnia.* Unde sequitur,
 quod dixi, omnipotens Deus brachium
 infinitas producendo creaturas non
 crescere, nec eas producere omi-
 tendo, quidquam amittere.

XV. Denique quidquid hucusque
 à me audistis, & quidquid non ta-
 tum ab humana, sed ab Angeli alius-
 jus, aut Archangeli lingua intelligere
 potestis, simul jungite, totum in com-
 paratione Potentiæ, quam in veritate
 Deus possidet omniumque aliarum
 infinitarum perfectionum, Potentiæ
 non minorum, totum inquam nihil
 est. Quare quidquid admirabile hec
 usque dictum est, simul accipite, &
 deinde in corde vestro dicite: Non est
 iste Deus meus, sed est aliquid infinitis
 majus. Hanc perfectionis ideam
 millies milliesque conceptam multi-
 plicate, & deinde iterum millies mil-
 liesque dicite: Hic non est DEUS
 meus, est aliquid infinitis pulchrius
 infinitis beatius, infinitis amabili-
 us. Etsi per omnem æternitatem
 omnibus intellectibus creatis & cre-
 abilibus omnes perfectiones conceptas
 possibiles simul acciperetis, certi esse-
 te, illam, quæ inde prodiret sum-
 mam, semper infinitis vero Deo mi-
 notem esse, quàm sit millij granum
 respectu totius universi hujus mobilis.
Finiti ad infinitum nulla est proportio:
 inter millij granum & totum Mundum
 aliqua saltem datur proportio, multi-
 toties enim granum hoc multiplicat-
 um

DOMINI TITULO, EX QUO INFERTUR PECCATI GRAVITAS. 39

tum & ductum tandem in tantam mole-
lem excreveret: verum multiplicata
tis per omnem aeternitatem omnibus
perfectionibus possibilibus, nunquam
ad Deum cognoscendum pervenire-
tur. *Exaltate illum, quantum potestis:*
major est enim omne laude.

XVI. Considerate ergo, quantum
Philosophus ille, licet a vulgo tanti
estimatus, responso suo hallucinatus
sit, dum interrogaretur, quidnam
esset Deus? Perijt à principio tres
dies, quibus rem perpenderet. Qui-
bus elapsis, perijt alios tres; post hos
quoque tres alios: denique factus est,
quod magis meditaretur, tanto minus
se dicere posse. At quæso, quis fuit
ille respondendi modus? tres tan-
tum horas petere pro ferenda senten-
tia, pro quâ tota aeternitas non suffi-
ceret? Si Cherubinum aliquem in-
terrogaretis, quid sit Deus, non tres
dies ad respondendum peteret, sed
infinita exigeret secula, quæ tamen ad
tam gravem quæstionem solvendam,
nimis brevis illi videretur esse termi-
nus. Quid cogitatis? Cum de
Deo loquimur, infinities minus intel-
ligimus, quàm de magno aliquo
Monarcha multa importunè obvo-
litans intelligat. Quare cum Deum
laudamus, inquit Sanctus Grego-
rius Nazianzenus, potius affirmari
potest, illum à nobis blasphemari.
Quia non est potens illâ potentia,
quam nos apprehendimus, cum Om-
nipotens à nobis vocatur: non est
pulcher illo pulchritudinis genere,
non est bonus illo bonitatis genere,
sed est omnipotens, pulcher, & bo-

nus, perfectione infinities superiore.
Unde semper melius est, scire, quid
non sit Deus, quàm scire, quid sit.
De Deo incorporeo disputantem, corpo-Orat. in
reus nominibus uti, obtestantis forte illud
fuerit & lapidantis. Atque ideo verè cum
excusati erimus, quia rusticus non consum-
alias, quàm rusticas scit promere lau-
masse
des. *Jesus.*

XVII. Et tamen tantus Deus,
quantum illum opera illius actualia
& possibilia ostendunt, adhuc à pec-
catoribus injurijs afficitur, quasi to-
tius Mundi res esset vilissima! quis
talem crederet possibilem esse auda-
ciam? *Tam terribilem majestatem an. S. Bern.*
det. vilis pulvisculus irritare? Si no-ferm.
strum aliquis à principio interfuisset, 16. in
quando Deus omnes res creavit, ubi Cant.
Mundum tam pulchrum, tam vastum,
tam omnivarium, tam ordinatum
solâ mandati ipsius potentia produ-
ctum vidisset, quomodo sibi diem
aliquem possibilem futurum esse exi-
stimasset, quo Deus tam magnus ab
aliquo vilipenderetur? Plus tamen
Deus, quàm unquam creatura aliqua
contemnitur. *Fecisse mala & potui. Jerem.*
sti. Non videtur esse possibile, quod
fit, & factum est. Si Deus tristitia
capax esset, nullum cor, quàm ipsius
esset felicius. Nullus siquidem in-
ter omnes homines quotidie & ubivis
gravioribus afficitur injurijs, quàm
Deus noster. Si abessent alia, nul-
lus oculis suis videt, nullus ita au-
ribus tam privatas quàm publicas sibi
illatas injurias percipit, quàm ipse
Deus. Si Christiani pro Deo adora-
rent more quorundam Gentilium, pri-

GNERI
Christianus

primum illud, quod manè domo egredientibus obvium fiebat, apparet, quàm sine ullo respectu id ipsum ab illis offenderetur. At cum Deum omnibus cogitationibus superiorem colant, repetere cogor, quomodo est possibile, ut illum offendant? & postquam offenderunt, quomodo est possibile, ut dum dolore & penitentiâ contabescere deberent, de novo scelera antè patrata audeant committere? nec solum de peccatis non dolent, sed iisdem vivunt, & incalantur? *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Quis, Deum immortalem! primus erit peccatorum in tam Magnum Dominum suum intuitus, quando coram illo iudicandi comparebunt! quàm triste spectaculum! quantus horror!

XVIII. Reccardus Rex Angliæ quondam in Sylvâ aberrans (in quâ aviditate venandi longius opinione à suis abstractus erat) sub noctem incognitus fores vilis cujusdam fabri pro hospitio pulsavit, intra quas tanquam homo plebejus admittus fuit, quin etiam tam rusticis acceptus verbis, ut tandem etiam colapho mulctatus fuerit. Sequenti die, ubi ad suos iter relegit, statim incivilem hospitem suum vocari iussit, cui agnoscisne, inquit, agnoscis me? verba erant, vix non fulmina ad miseri hujus vitam auferendam, ob solius hororis vim sufficientia. Ego mihi persuadeo, petitionem illam, quâ Damnati, ut in tormentorum suorum abyssu potiùs relinquuntur, quàm ut coram iudicij universalis tribunali

comparere cogantur, supplicibus, in illa luculentâ Magnitudinis Dei cognitione fundatam esse, quam totum in iudicio particulari experti sunt, similem audientes sibi improbari sufficientem, eamque ipsam agnoscites Majestatem, quam olim pra oculis habentes, revereri noluerant, illam inquam, Majestatem jam timent, quam toties in pauperculis contempserunt, quam in Religiosis irriderunt, quam etiam toties in ipso Ecclesijs spreverunt, suisque aspectibus profanarunt. O quantum non in extremo illo die miseri expavescant de novo audituri: An me cognoscitis? An me cognoscitis? O quanto sibi ipsis bene conscij Deum à se cubis bestiali appetitui postpositum fuisse, quanto inquam trepidatione de novo amarum illam reprobationem percepturi. *Proieci me post meum.*

XIX. Considerate aliquantisper, charissimi, has veritates, nec expectate, donec improvix pondere vos opprimant. Videte, quomodo habeat Deus supra vos Dominium, quia Deus noster est! & si hoc illi competit, quare vos non vultis, ut illi obedientia præstetur? *Si Dominus ego sum, ubi est Timor meus? ait Dominus exercituum.* Vos Equo irascimini refractario, propter dominium in illum à Deo vobis humana naturæ superioritate concessum. Quare ergo non etiam vobis indignationem cum toties Domini illius mandata vos opponitis, qui propter naturæ suæ divinæ perfectionem infinitè ex-

cellentia est supremus vester Dominus? Quando peccatis, arbitramini, vos ioculariter aliquid malum admittere: perpendite quæso, an iocus sit Deo auferre id, quod tam magno jure ad illum pertinet, quam magnus est ipse Deus! Omnes scitis, quomodo Sanctus Joannes Deum viderit, plurima in capite Diademata gerentem: *in capite ejus diademata multa.* Sed quid tot coronæ regis denotant? significant nimirum innumerabiles illos titulos, quibus homo Deo obedire tenetur, tot enim sunt, quot divina essentia perfectiones continet. Quam ob causam, qui peccat, non unam solum committit injustitiam, sicut alias vobis dixi, sed pluribus se contuminat: *Injustitias manus vestrae emittunt.* Imò tot committit injustitias, quod sunt causæ, quibus divina justitia ad sceptrum adeo absolutum, tam amplum, tamque potens venerandum nos obligat. *Sceptrum divinitus ejus.*

XX. Quod si vobis quandoque ducam videtur audire, quemadmodum peccator propter momentaneum quoddam peccatum ad æter-

nas inferorum penas suffereendas justissimè condemnatur, ecce causam. Cùm Deus infinita habeat jura ac titulos, quibus amari debeat, omnes illos peccator injuriâ affectit, adeoque ipsdem non obediendo, ipsum aspernatus est. Quare licet talis non nisi exiguo temporis spatio peccasset, hoc exiguum tamen sufficiens est, ut debitum pariter contrahat infinitum, quod, cùm in inferno tormentorum gravitate, ne quidem satis puniri possit, quæ infinita est: deberent, infinita tamen eorundem duratione castigabuntur. Charissimi, profundius quæso hæc tam altas veritates mentibus vestris penetratè, quæ si vos à peccato non absterreat, nescio quid efficacius afferre possim. Indulgebitis quidem genio vestro, voluptatibus animos vestros dabit, & hæc vel Dei ingratis, si ita loqui concessum est, facietis. Sed tandem agnosceatis clarissimè, quem offenderitis; Deum omnipotentem lacessistis peccatis vestris, à quo multò magis dependeris, quam sicca palæx, in arcæ ventilitatè à vobis dependent.

GNERI
CHRISTIANUS